

Tiedote, vapaa julkaistavaksi 3.2.2004 klo 12

OECD:n indikaattoritutkimuksen pohjoismainen osuus

POHJOISMAIDEN TOISEN ASTEEN KOULUT VASTANNEET HYVIN MUUTOSHAASTEeseen

Suomalainen koulu pärjää kansainvälisessä seurassa

OECD:n tutkimuksen mukaan Pohjoismaiden toisen asteen oppilaitokset ovat vahvoja tutkimukseen osallistuneiden maiden kouluihin verrattuna. Yhdestätoista oppilaitosten resursseja ja toimintaa kuvaavista indikaattoreista seitsemässä / kahdeksassa Pohjoismaat sijoittuvat neljäntoista OECD-maan keskiarvon yläpuolelle. Viidessä indikaattorissa Suomi, Ruotsi ja Norja ovat kolme kärkimaata. Tutkimus osoittaa, että Pohjoismaiden koulut vastaavat joustavasti muutoshasteisiin, niiden oppilailta ja opettajilla on tietokoneita hyvin käytössään ja opettajien täydennyskoulutukseen osallistuminen on runsasta. Edellä mainittujen lisäksi Suomessa käytetään erittäin monipuolisesti koulun omia ja ulkopuolisia toimintoja oppilaanohjauksessa, ja koulut saavat monilta sidosryhmiltä palautetta toiminnastaan.

OECD:n tutkimukseen on osallistunut 14 maata: Belgia (fl), Espanja, Irlanti, Italia, Korea, Meksiko, Norja, Portugali, Ranska, Ruotsi, Suomi ja Sveitsi. Suomen tiedot on kerätty kyselylomakkeella 127 lukiosta ja 130 ammattioppilaitoksesta lukuvuonna 2001 - 2002.

Tutkimuksen tulokset on julkaistu 3.2.2004 tiedotustilaisuudessa Tukholmassa. Tilaisuudessa on julkistettu samanaikaisesti tutkimuksen kaksi raporttia, sekä OECD:n että Pohjoismaiden julkaisut. Tutkimuksen Suomen osuudesta on vastannut tutkimusdosentti **Erkki Kangasniemi** Koulutuksen tutkimuslaitoksesta. Tämä tiedote kertoo tutkimuksen pohjoismaisista tuloksista ja vertaa niitä neljäntoista osallistujamaan keskiarvoihin.

Pohjoismaissa opettajien palkkaaminen koulun tehtävä

Opettajat ovat koulun tärkeä henkilöresurssi. Opettajien palkkaaminen avoimiin virkoihin ja toimiin on henkilöstöhallinnon jokavuotinen tehtävä. Tutkimustulosten perusteella lukuvuonna 2001 - 2002 Tanskassa kolmasosa, Suomessa neljäsosa, Ruotsissa 8 % ja Norjassa 6 % toisen asteen kouluista oli sellaisia, joiden ei tarvinnut palkata uusia opettajia. Toisaalta Suomessa 25 %, Norjassa 20 %, Ruotsissa 14 % ja Tanskassa 1 % kouluista oli sellaisia, joissa yli 20 % opettajanviroista oli täytetty.

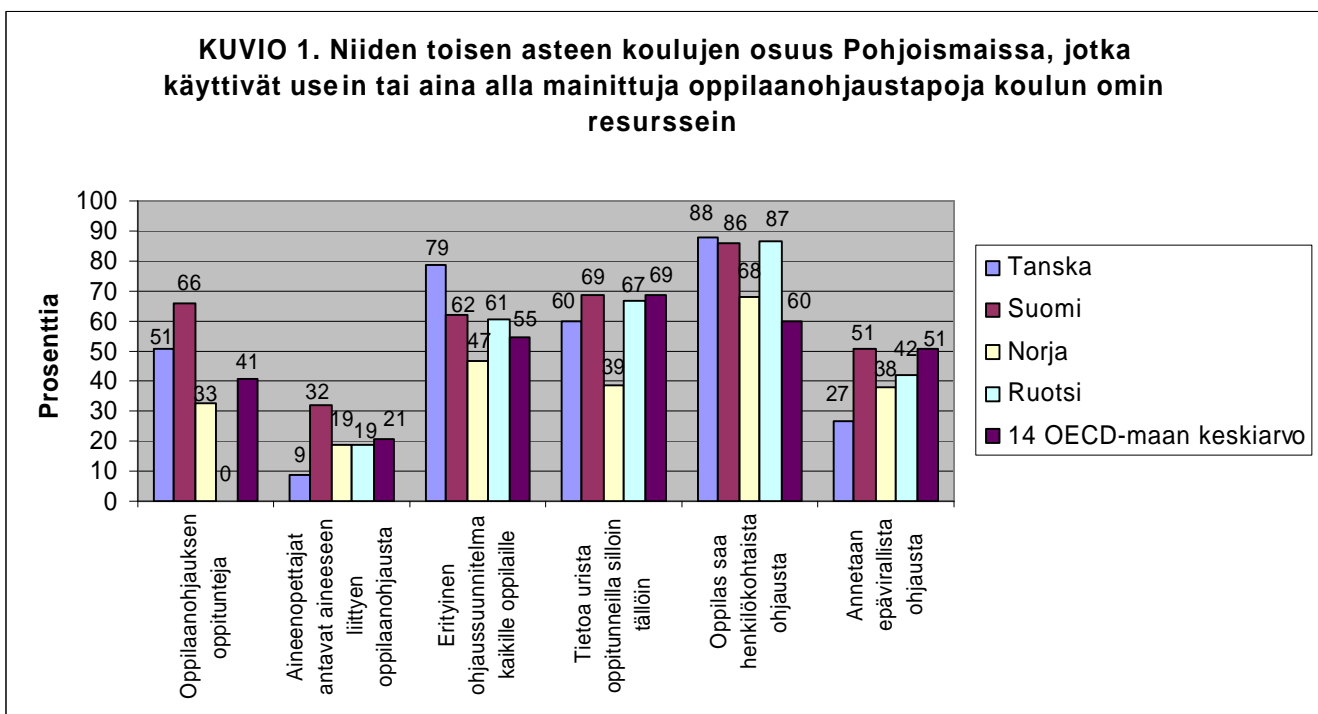
Aikaisemmin opettajan virkojen täyttäminen Suomessa on yleensä ollut koululautakunnan tai koulun johtokunnan tehtävä. Viime vuosina opettajien palkkauskäytäntö on muuttunut kunnallisen koululaitoksen ja koulukohtaisen päätöksenteon lisääntyessä. Indikaattorit osoittavat, että Tanskassa kaikki koulut sekä Ruotsissa ja Norjassa lähes kaikki koulut ovat itse palkanneet uudet opettajansa.

Suomessa 63 % kouluista itse on päättänyt opettajien palkkaamisesta, ammatillisista kouluista 90 % ja lukioista 28 % on palkannut opettajat rehtorin päätöksellä. Suomessa koulukohtainen päätös on yleisempää kuin tutkimuksen osallistujamaissa keskimäärin.

Täyttäessään virkoja koulu haluaa saada päteviä opettajia. Joillakin aloilla koulutetuilla henkilöillä työmarkkinat koulun ulkopuolella ovat houkuttelevampia. Joidenkin aineiden asema koulussa on sellainen, ettei tuntimäärä ei ole riittävä opetusvelvollisuuteen nähden. Tällaisissa tapauksissa koulun on vaikea saada päteviä opettajia palkatuiksi. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa on ollut vaikeinta palkata täysin pätevä opettaja tietotekniikkaan. Tanskassa on vaikeinta palkata täysin pätevä opettaja matematiikkaan ja toiseksi vaikeinta tietotekniikkaan. Muissa Pohjoismaissa tietotekniikan ja matematiikan lisäksi on vaikeata palkata täysin pätevä opettaja tekniikkaan, luonnontieteellisiin aineisiin ja vieraisiin kieliin. Suomessa taas on toiseksi vaikeinta palkata pätevä opettaja taideaineisiin ja sen jälkeen tekniikkaan, matematiikkaan ja vieraisiin kieliin. Herää kysymys, onko taideaineiden asema suomalaisessa opetus suunnitelmassa muita Pohjoismaita vähäisempi vai onko pätevyysvaatimuksissa eroja. – Helpointa Pohjoismaissa on palkata täysin pätevä opettaja yhteiskunnallisiin aineisiin.

Opinto- ja uraohjaus monipuolista Suomessa

Oppilaan tulee koulun tuella huolehtia siitä, että hän selviytyy toisen asteen opinnoistaan ja tekee hyviä valintoja jatko-opintoihin ja työelämään siirtyessään. Oppilaskeskeisessä, yksilöllisessä opiskelukulttuurissa koulun tulee ohjata ja tukea oppilasta niin, että mahdolliset vaikeudet opinto-ohjelmasta suoriutumisen voimetaan.

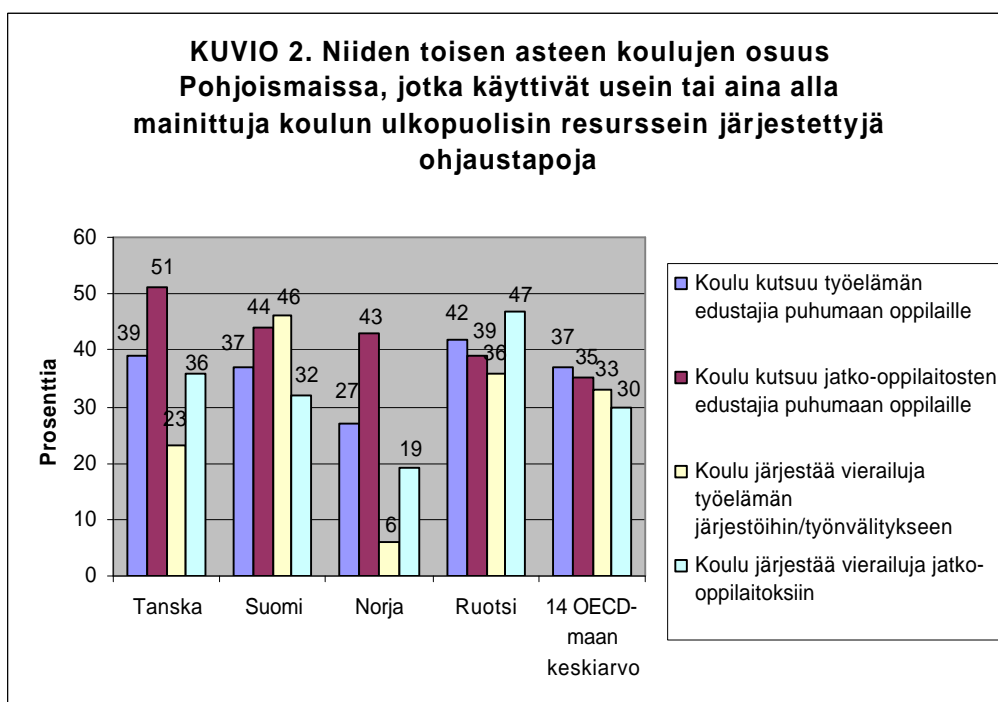
Ohjaus koulun omin resurssein on opintojen ohjausta ja uraohjausta. Kouluilta on kysytty, mitä kuviossa 1 olevista ohjaustavoista käytetään usein tai aina teidän koulussa. Tulokset osoittavat, että Tanskassa, Suomessa ja Ruotsissa lähes yhdeksässä koulussa kymmenestä oppilaat ovat saaneet opinto-ohjaajalta henkilökohtaista ohjausta. Tanskassa kahdeksan sekä Suomessa ja Ruotsissa kuusi

koulua kymmenestä on laatinut erityisen ohjaussuunnitelman kaikille oppilailleen koko opiskeluajaksi. Hyvin yleistä on myös tietojen antaminen mahdollisista urista silloin tällöin oppitunneilla. Näin on menetelty seitsemän kymmenestä koulusta Suomessa ja Ruotsissa sekä kuusi kymmenestä koulusta Tanskassa. Oppilaanohjauksen oppitunteja on Suomessa ollut lähes seitsemässä kymmenestä, Tanskassa yli puolessa ja Norjassa kolmasosassa kouluista. Ruotsissa ei ollut oppilaanohjauksen oppitunteja lainkaan. Suomessa aineenopettajat ovat antaneet oppilaanohjausta oman aineensa yhteydessä, ammatillisissa oppilaitoksissa lukioita enemmän. Muissa Pohjoismaissa aineenopettajien antama ohjaus on ollut Suomea vähäisempää.

Suomessa muita Pohjoismaita suurempi osa viimeisen vuoden oppilaista (85 %) on saanut yksilöllistä ohjausta lukuvuonna 2000 - 2001. Suomessa on monipuolista oppilaanohjausta koulun omin resurssein. Kaikkia kyselyssä esiin tulleita ohjaustapoja on käytetty OECD-maiden keskiarvoa enemmän tai sitä vastaavasti. Myös Tanskassa ja Ruotsissa ohjaus on ollut melko monipuolista, Ruotsissa oppilaanohjauksen oppitunteja ei ollut lainkaan. Norjan kouluissa on käytetty monia ohjaustapoja harvemmin kuin muissa Pohjoismaissa.

Opinto- ja työuran ohjauksessa toisen asteen koulut voivat käyttää myös ulkopuolisia resursseja, lähinnä jatko-oppilaitosten ja työelämän edustajia. Norjassa runsas 40 % kouluista on kutsunut jatko-oppilaitosten edustajia kouluun puhumaan oppilaille. Muilta osin norjalaiskoulut ovat hyödyntäneet uraohjauksen ulkopuolisia resursseja huomattavasti vähemmän kuin muut Pohjoismaat. Tanskan ja Norjan profiilit ovat samanlaiset, molemmissa maissa koulut kutsuvat useimmin jatko-oppilaitosten edustajia puhumaan oppilailleen; toiseksi yleisemmin koulut kutsuvat työelämän edustajia keskustelemaan oppilaiden kanssa. Kolmanneksi eniten tanskalaiset ja norjalaiset koulut järjestävät oppilaille vierailuja jatko-oppilaitoksiin ja vähiten vierailuja työelämän järjestöihin ja / tai työnvälitykseen.

Ruotsissa suurempi osuus kouluista käyttää kutakin ulkopuolista resurssia ohjauksessa kuin tutkimuksen osallistujamaissa keskimäärin. Lähes puolet Ruotsin kouluista on järjestänyt oppilaille vierailuja jatko-oppilaitoksiin. Toiseksi eniten eli runsas 40 % kouluista on kutsunut työelämän ja alle 40 %:a jatko-oppilaitosten edustajia puhumaan oppilailleen. Runsas kolmannes on järjestänyt vierailuja työelämän järjestöihin ja / tai työnvälitykseen.

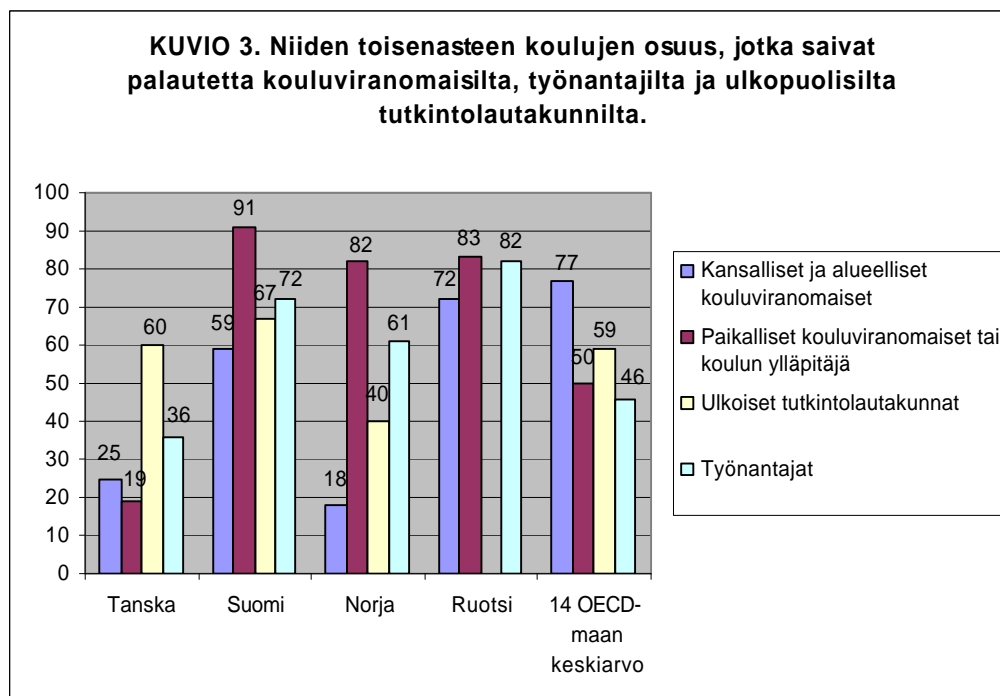
Suomessa koulut ovat useimmiten järjestäneet oppilailleen vierailuja työelämän järjestöihin ja / tai työnvälitykseen, mikä on yleisempää ammatillisissa oppilaitoksissa kuin lukioissa. Runsas 40 % kouluista on kutsunut jatko-opintolaitosten edustajia puhumaan oppilailleen, lukiot ammattioppilaitoksia useammin. Runsas kolmasosa on kutsunut työelämän edustajia kouluun puhumaan oppilaille ja kolmasosa on järjestänyt vierailuja jatko-oppilaitoksiin.

Tanskassa ja Norjassa suurempi osa kouluista kutsuu jatko-oppilaitosten ja työelämän edustajia kouluun. Ruotsissa ja Suomessa koulut kutsuvat yhtä paljon työelämän ja jatko-oppilaitosten edustajia kuin järjestävät oppilasvierailuja työelämän järjestöihin ja jatko-oppilaitoksiin.

Sidosryhmien palaute koulun toiminnasta

Eri sidosryhmillä on mielenkiintonsa ja odotuksensa koulun toiminnalle. Miten koulua johdetaan, minkälainen on opetustarjonta, mitä valinnaisaineita tai kursseja tarjotaan, miten oppilaita ryhmitellään, kenen ehdoilla opetus etenee, miten suoritukset arvioidaan, jne.? Kouluilla on paineita neuvotella toiminnastaan niiden eri sidosryhmien kanssa, joilta ne saavat palautetta.

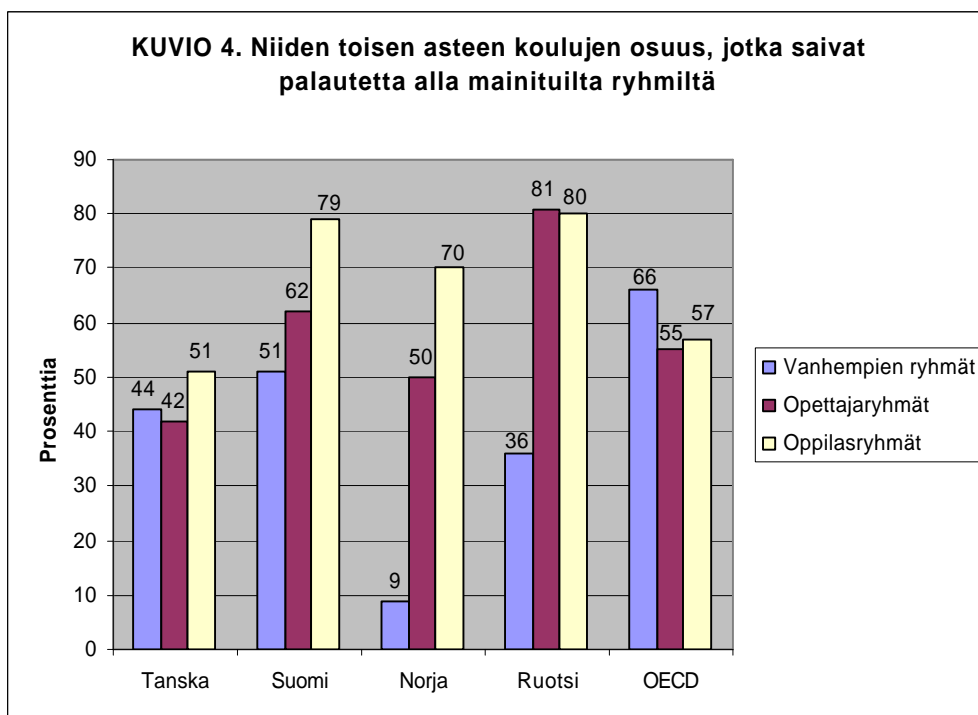
Suomessa yhdeksän sekä Norjassa ja Ruotsissa kahdeksan toisen asteen koulua kymmenestä sai palautetta toiminnastaan paikallisilta kouluviranomaisilta tai koulun ylläpitäjältä. Valtakunnalliset ja alueelliset kouluviranomaiset antoivat palautetta Ruotsissa seitsemälle ja Suomessa kuudelle koululle kymmenestä sekä alle viidesosalle Norjan kouluista. Suomessa paikallisen palautteen suurempi osuus on ymmärrettävää, koska meillä on siirrytty kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämään koululaitokseen. Huomattavaa on, että vain neljäsosa Tanskan kouluista sai palautetta valtakunnallisilta ja viidesosa paikallisilta kouluviranomaisilta.

Ulkopuolisilta tutkintolautakunnilta saatu palaute on runsainta Suomessa ja hiukan vähäisempää Tanskassa. Vain 40 % norjalaiskouluista on saanut palautetta tutkintolautakunnilta. Ruotsissa tämä kysymys ei ole sisältynyt kyselylomakkeeseen.

Ruotsissa kahdeksan, Suomessa seitsemän ja Norjassa kuusi koulua kymmenestä sekä Tanskassa kolmasosa kouluista on saanut työnantajilta palautetta toiminnastaan. Koulut ovat olleet työnantajiin yhteydessä muun muassa vieraillessaan työpaikoilla, käyttäessään työelämän edustajia uraohjauksessa ja oppilaiden työssäoppimisen yhteydessä. Suomessa kaikki ammattioppilaitokset ovat saaneet palautetta työnantajilta.

Ruotsissa kahdeksan koulua kymmenestä on saanut palautetta opettaja- ja oppilasryhmiltä. Muissa Pohjoismaissa suurempi osa kouluista on saanut palautetta oppilasryhmiltä - Suomessa kahdeksan, Norjassa seitsemän ja Tanskassa viisi koulua kymmenestä. Opettajaryhmiltä palautetta on saanut Suomessa kuusi, Norjassa viisi ja Tanskassa neljä koulua kymmenestä. Vanhempien ryhmät ovat antaneet palautetta ainoastaan yhdelle norjalaiselle koululle kymmenestä. Suomessa ja Norjassa puolet, Tanskassa 44 % ja Ruotsissa 36 % kouluista on saanut palautetta vanhempien ryhmiltä. Pohjoismaissa koulut ovat saaneet useammin palautetta oppilasryhmiltä ja harvemmin vanhemmilta kuin tutkimukseen osallistuneissa maissa keskimäärin.

Tutkimuksessa ei ole selvitetty eri tahoilta tulevan palautteen vaikutuksia. Vastaukset kysymyksiin kuvaavat, missä määrin koulun johto joutuu ottamaan huomioon eri tahoilta tulevaa palautetta tehdessään päätöksiä koulun toiminnasta. Palautteen runsaus saattaa lisätä byrokraattisuutta ja kaventaa koulun itsenäisyyttä. Koulun päämäärät ja arvot voivat olla ristiriidassa eri palauteryhmien intressien kanssa.

Tietokoneet opettajien ja oppilaiden saatavilla Pohjoismaissa

Keskimääräistä oppilasmäärää tietokonetta kohti on usein käytetty osoittamaan, kuinka tieto- ja viestintäteknikka on oppilaiden saatavilla. Keskimääräinen oppilas- ja opettajamäärä tietokonetta kohti ovat Pohjoismaissa paljon pienempiä kuin tutkimukseen osallistuneissa OECD-maissa keskimäärin. Se osoittaa, että Pohjoismaissa tietokoneet ovat hyvin oppilaiden ja opettajien käytettävissä. Oppilaille tarkoitettujen tietokoneiden osalta Pohjoismaat ovat neljä kärkimaata. Tanskassa on kes-

kimäärin 2,8 oppilasta oppilaiden käytössä olevaa tietokonetta kohti. Ruotsissa vastaava luku on 3,4 oppilasta, Norjassa 3,7 oppilasta ja Suomessa 5 oppilasta. Kussakin maassa on suuria eroja koulujen välillä.

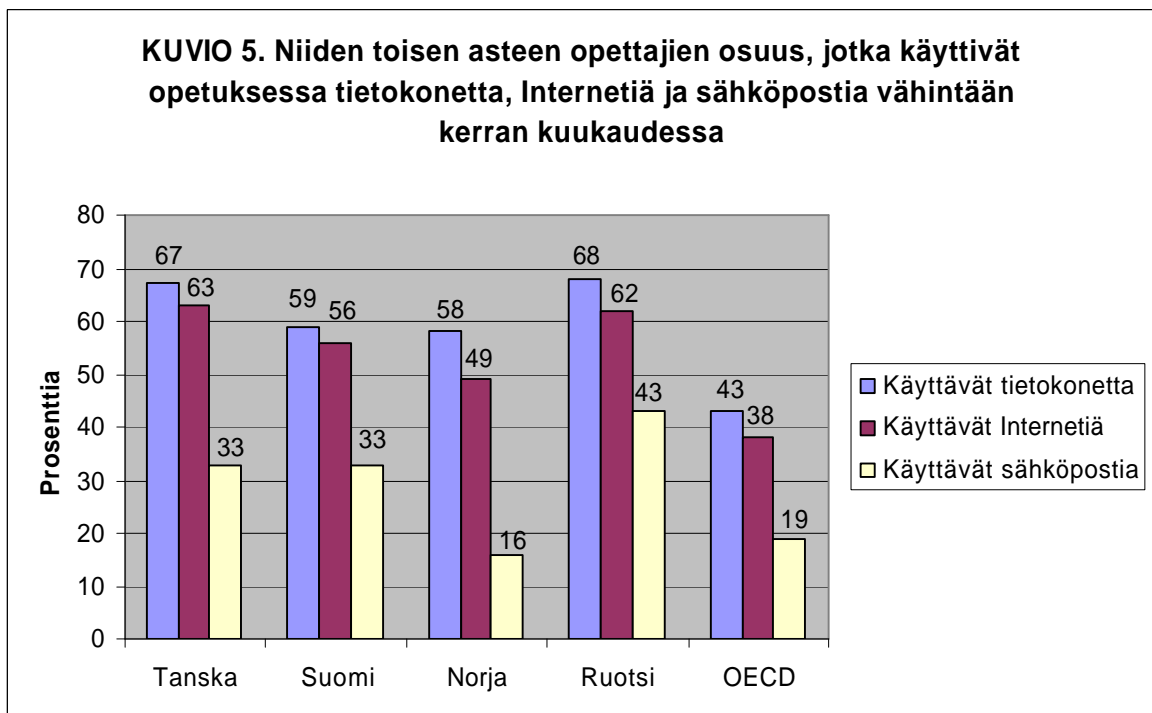
Opettajien määrän suhde vain heidän käytössä oleviin tietokoneisiin on pienin Koreassa. Siellä on keskimäärin alle yksi opettaja tietokonetta kohti. Ruotsissa vastaava luku on keskimäärin 1,3 opettajaa, Suomessa 1,6 opettajaa, Norjassa 1,7 opettajaa ja Tanskassa 2,1 opettajaa. Jotta opettajat voisivat valmistella tuntejaan riittävästi ja työskennellä kuten muutkin tietotyöläiset, tulisi jokaisella opettajalla olla käytössään oma tietokone.

Suomessa 60 % opettajista käytti tietokonetta säännöllisesti opetuksessa

Tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelmien käyttö alkoi vuonna 1980 muutamissa kouluissa. Vuonna 1990 puolet toisen asteen kouluista käyttivät näitä ohjelmia Suomessa, Tanskassa ja Norjassa. Vuonna 2001 ne olivat käytössä kaikissa kouluissa Suomessa, Norjassa ja Tanskassa sekä Ruotsissa yhdeksässä koulussa kymmenestä.

Internetin käyttö opetuksessa alkoi toisen asteen kouluissa vuonna 1985. Vuonna 2001 se oli opetuskäytössä kaikissa toisen asteen kouluissa Tanskassa, Suomessa ja Norjassa sekä Ruotsissa yhdeksässä koulussa kymmenestä.

Sähköposti tuli koulujen käyttöön vuonna 1990. Vuonna 2001 se oli kaikkien koulujen käytössä Tanskassa, lähes kaikkien koulujen käytössä Suomessa ja Norjassa sekä Ruotsissa yhdeksässä koulussa kymmenestä.

Kouluilta kysyttiin, kuinka monta prosenttia toisen asteen opettajista käytti vähintään kerran kuukaudessa opetuksessaan tietokonetta, Internetiä ja sähköpostia. Tanskassa ja Ruotsissa seitsemän opettajaa kymmenestä sekä Suomessa ja Norjassa kuusi opettajaa kymmenestä käytti tietokonetta vähintään kerran kuukaudessa (= säännöllisesti).

Internetiä käytti Ruotsissa ja Tanskassa kuusi opettajaa kymmenestä ja Suomessa 56 % ja Norjassa 49 % opettajista. Sähköpostin käyttö opetuksessa oli edellisiä huomattavasti vähäisempää. Ruotsissa 43 % opettajista, Tanskassa ja Suomessa kolmasosa opettajista ja Norjassa 16 % opettajista käytti sähköpostia opetuksessa vähintään kerran kuukaudessa.

Lähes puolet Tanskan ja Ruotsin kouluista sekä yli kolmasosa Norjan ja Suomen kouluista oli sellaisia, joissa yli 80 % opettajista käytti tietokonetta säännöllisesti opetuksessa.

Tietokoneiden pedagogista hyödyntämistä tehostettava Suomessa

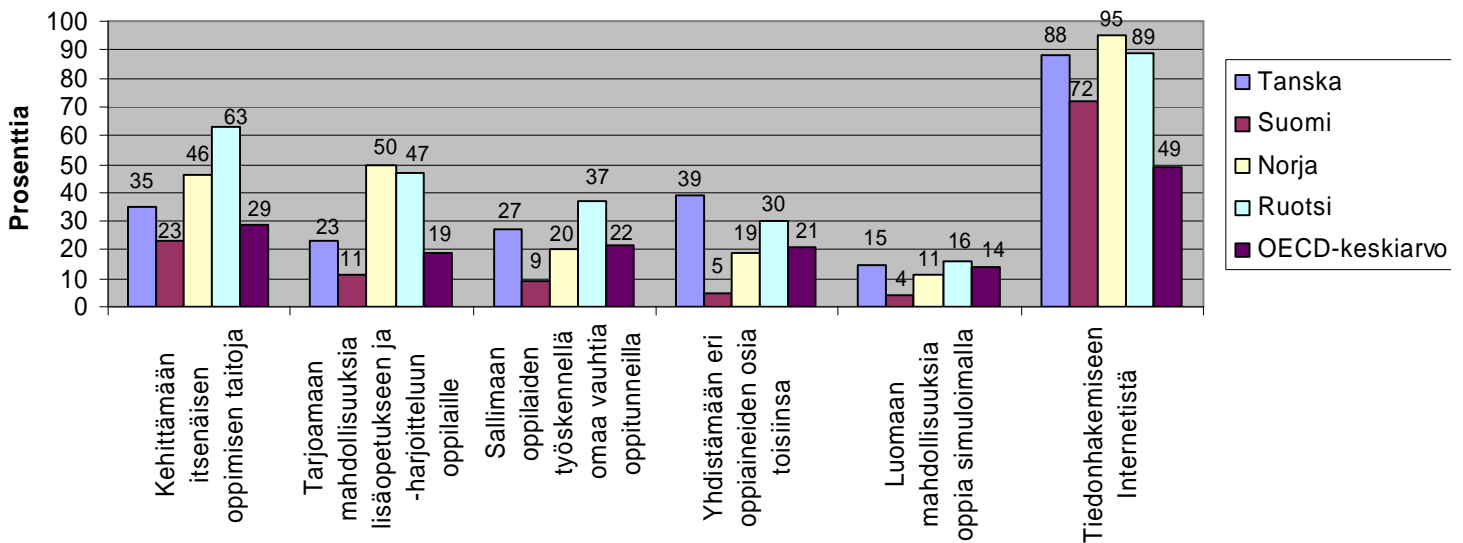
Kouluilta kysyttiin, kuinka paljon koulussa käytettiin tietokonetta kehittämään oppilaan itsenäisen oppimisen taitoja, tarjoamaan mahdollisuuksia lisäopetukseen ja -harjoitukseen oppilaille, sallimaan oppilaiden työskennellä omaa vauhtiaan oppitunneilla, yhdistämään eri oppiaineiden osia toisiinsa, luomaan mahdollisuuksia oppia simuloimalla käytännön tilanteita ja tiedon hakemiseen Internetistä. Vastausvaihtoehdot kussakin tapauksessa olivat paljon, jonkin verran, ei lainkaan.

Kun tarkastellaan niitä kouluja, joissa on kiinnitetty paljon huomiota näihin pedagogisiin tietokoneen käyttötarkoituksiin, voidaan todeta, että suurin osa käyttää tietokonetta tiedon hankkimiseen Internetistä. Suomessa seitsemän koulua kymmenestä, Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa yhdeksän koulua kymmenestä käyttää paljon tietokonetta tiedon hankkimiseen.

Muilta osin Suomessa on muihin Pohjoismaihin verrattuna vähiten toisen asteen kouluja, jotka käyttävät paljon tietokonetta tässä mainittuihin pedagogisiin tarkoituksiin. Suomessa viidesosa kouluista on käyttänyt tietokonetta paljon oppilaan itsenäisen oppimisen taitojen kehittämiseen. Sekin on vähemmän kuin muissa Pohjoismaissa ja neljäsatoista OECD-maassa keskimäärin. Myös muilta osin suomalaisten koulujen osuus jää alle osallistujamaiden keskiarvon.

Tietokoneet voivat tukea oppilaan oppimista ja tietotekniikan käyttö opetuksessa tehostuu, jos sen pedagogisiin käyttötapoihin kiinnitetään enemmän huomiota. Suomessa oppilasta kehittäviin, yksilöiviin, opetusta eriyttäviin ja integroiviin tietokoneen käyttötapoihin voidaan jatkossa kiinnittää huomiota koulujen opiskeluympäristöjen kehittämisessä. Pelkkä tiedon hankkiminen ja perusohjelmien käyttäminen tiedon jäljentämiseksi ja tuottamiseksi ei riitä oppimistaitojen kehittämiseksi.

KUVIO 6. Niiden toisen asteen koulujen osuus, joissa käytettiin paljon tietokonetta alla mainituissa pedagogisissa tarkoituksissa

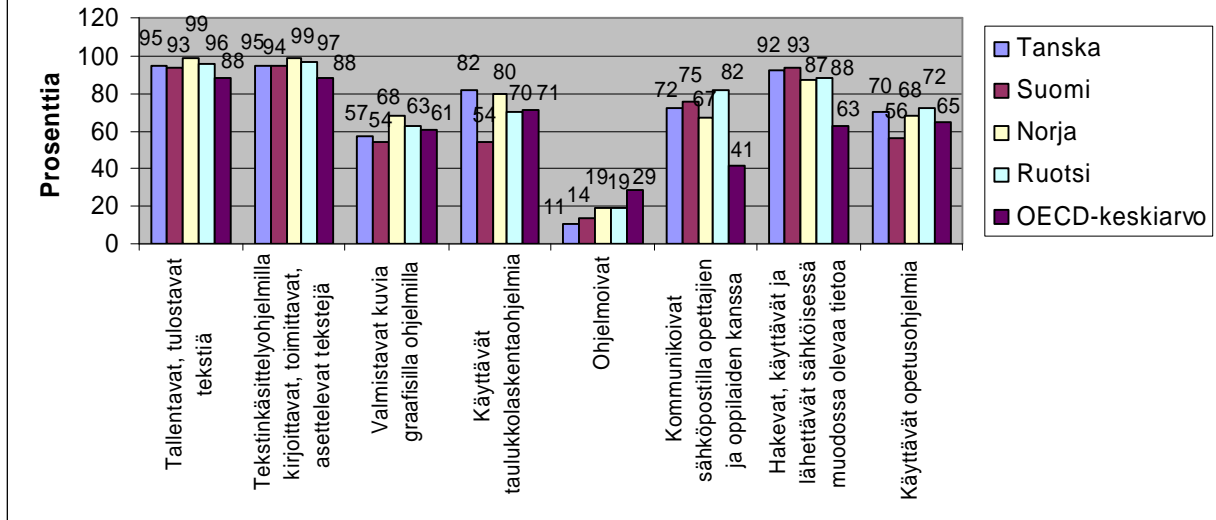
Suomessa tiedon tuottamiseen käytettävien ohjelmien käyttö opiskelussa vähäisempää

Mitä oppilaat tekevät ja oppivat tietotekniikan avulla? Yleisimmin Pohjoismaiden oppilaat tallentavat tiedostoja ja tulostavat tekstejä sekä käyttävät tekstinkäsittelyohjelmia – oppilaat tekevät tällaisia tehtäviä yli yhdeksässä koulussa kymmenestä. Seuraavaksi yleisintä on, että oppilaat hakevat, käyttävät ja lähettävät sähköisessä muodossa olevaa tietoa. Oppilaiden sähköpostilla kommunikoinnissa ei ole suuria eroja Pohjoismaiden välillä. Tanskassa, Suomessa ja Norjassa seitsemässä koulussa ja Ruotsissa kahdeksassa koulussa kymmenestä oppilaat kommunikoiivat opettajien ja toisten oppilaiden kanssa sähköpostilla vähintään kerran kuukaudessa.

Taulukkolaskentaohjelmia ja opetusohjelmia oppilaat käyttävät Suomessa vähemmän kuin muissa Pohjoismaissa ja kaikissa osallistujamaissa keskimäärin. Tanskassa ja Norjassa kahdeksassa koulussa kymmenestä ja Suomessa alle kuudessa koulussa kymmenestä oppilaat käyttävät taulukkolaskentaohjelmia. Myös graafisten ohjelmien käyttö on Suomessa hiukan vähäisempää kuin muissa Pohjoismaissa ja osallistujamaissa keskimäärin.

Tanskassa ja Suomessa oppilaat käyttävät graafisia ohjelmia hiukan harvemmassa koulussa kuin Norjassa ja Ruotsissa ja neljässätoista OECD-maassa keskimäärin. Pohjoismaissa oppilaat suorittavat edellä mainittuja tehtäviä yleensä enemmän kuin osallistujamaissa keskimäärin, mutta oppilaat ohjelmoivat keskimäärin useammassa neljäntoista OECD-maan koulussa kuin Pohjoismaissa. Eri ohjelmointikieliä oppilaat käyttävät Tanskassa ja Suomessa yhdessä koulussa kymmenestä, Norjassa ja Ruotsissa kahdessa koulussa kymmenestä.

KUVIO 7. Niiden toisen asteen koulujen osuus, joissa oppilaat vähintään kerran kuukaudessa suorittavat alla mainittuja tehtäviä tietokoneella

Koulut verkostoituneet yleismaailmallisesti ja paikallisesti

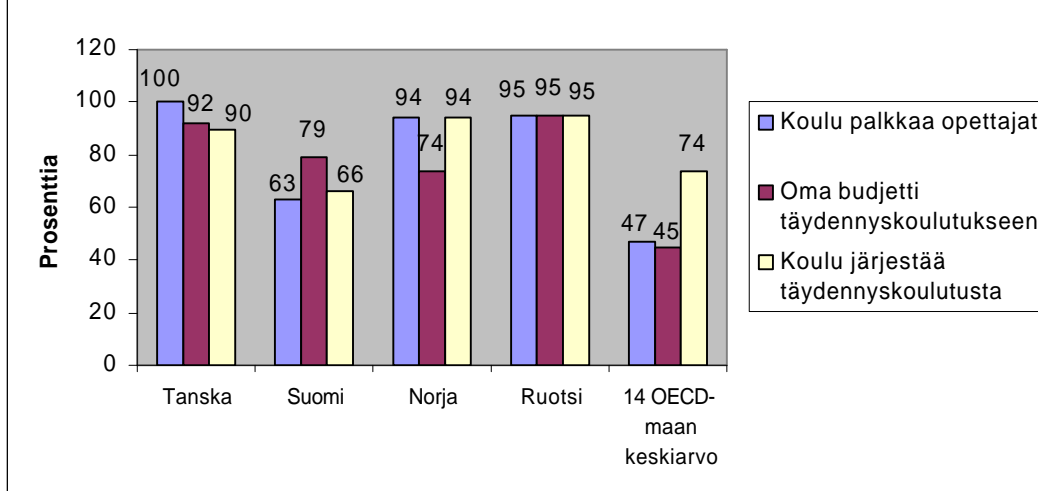
Tietoverkkojen käytön ehto on koulun verkkoyhteys. Koreaa lukuun ottamatta Pohjoismaissa verkko-yhteydet olivat huomattavasti yleisempiä kuin muissa tutkimukseen osallistujamaissa. Luvu-
vuonna 2001 - 2002 toisen asteen koulujen tietokoneista oli kytketty Internetiin Ruotsissa 95 %, Tanskassa sekä Norjassa 91 % ja Suomessa 90 %. Kussakin maassa oli eroja koulujen välillä. Suo-
messä kaikilla kouluilla oli verkkoyhteys, mutta kaikki koneet eivät olleet yhdistettynä Internetiin.

Paikallisverkko-yhteydet olivat vähäisempiä kuin Internet yhteydet. Toisen asteen koulujen tietoko-
neista Ruotsissa oli 88 % yhteydessä paikallisverkkoon. Tanskassa vastaavasti 84 %, Norjassa 74 %
ja Suomessa 70 %. Suomalaisista toisen asteen kouluista 52 prosentilla oli yhteinen tietoverkko ja /
tai verkon ylläpito muiden oppilaitosten kanssa ja 19 prosentilla muiden organisaatioiden kanssa.
Kouluilla oli muutakin tietotekniikan yhteistyötä muiden oppilaitosten, muiden organisaatioiden ja
yksityisten yritysten kanssa. Tieto- ja viestintättekniikka vaatii tietoa ja taitoa, sen ylläpitäminen on
kallista, alue kehitty nopeasti ja siksi yhteistyö muiden kanssa on välttämätöntä.

Koulujen itsenäinen päätöksenteko Suomessa muita Pohjoismaita vähäisempää

Suomessa on pyritty 1990-luvun puolivälistä alkaen lisäämään koulun vastuuta ja päätöksentekoa
muun muassa koulun opetussuunnitelmasta, opetuksesta ja opetuksen kehittämisestä, taloudesta ja
henkilöstöstä. Suoritetussa tutkimuksessa on muutamia indikaattoreita, jotka kuvaavat koulun itse-
näisyyttä ja päätöksentekoa. Kysymys siitä, palkkaako koulu itse uudet opettajat, liittyy sekä koulun
budjettiin että henkilöstöhallintoon. Onko koululla erillinen budjetti opettajien täydennyskoulutuk-
seen ja ammatilliseen kehittämiseen? Se kuvaa koulun taloudellista päätösvaltaa. Järjestääkö koulu
itse opettajien täydennyskoulutusta ja ammatillista kehittämistä? Se liittyy koulun henkilöstöhallin-
toon ja koulun kehittämiseen.

Kuvio 8. Niiden toisen asteen koulujen osuus Pohjoismaissa a) jotka ovat vastuussa uusien opettajien palkkaamisesta, b) joilla on erityinen budjetti opettajien täydennyskoulutukseen, c) jotka järjestävät itse opettajien täydennyskoulutusta.

Näiden indikaattoreiden mukaan toisen asteen koulun itsenäinen päätöksenteko Pohjoismaissa olisi suurimmillaan Tanskassa ja Ruotsissa. Siellä yli yhdeksän koulua kymmenestä toimii itsenäisesti näissä asioissa. Myös Norjassa koulun itsenäinen päätöksenteko on yleisempää kuin Suomessa opettajien palkkaamisen ja täydennyskoulutuksen järjestämisen osalta.

Suomessa koulujen itsenäinen päätöksenteko on voimistumassa. Kahdeksalla koululla kymmenestä on erillinen budjetti opettajien täydennyskoulutukseen, jonka avulla voidaan päättää täydennyskoulutuksesta. Lisäksi yli kuusi koulua kymmenestä on palkannut itse opettajansa ja järjestänyt opettajiensa täydennyskoulutusta. Suomessa toisen asteen koulujen itsenäisyys päätöksenteossa on ollut vähäisempää kuin muissa Pohjoismaissa, mutta runsaampaa kuin kaikissa osallistujamaissa keskimäärin. Joissakin näistä OECD-maista kouluviranomaiset valitsevat ja sijoittavat opettajat kouluihin ja neuvottelevat yksittäisten opettajien kanssa täydennyskoulutuksesta lähes koulun tietämättä.

Johtopäätöksiä koulun kehittämiseksi

OECD:n tutkimuksessa pidetään opettajien professionaalisuuden sekä tieto- ja viestintäteknologian kehittämistä kouluissa avaintekijänä koulujen muuttamisessa 'oppiviksi organisaatioiksi'. Tutkimus vahvistaa tätä tarvetta ja osoittaa kohdattavien ongelmien moninaisuuden. Tällaiseen kehittämisstrategiaan voisi kuulua

- koulukohtaisen henkilökunnan kehittämisen vahvistamista mukaan lukien toimenpiteet, joissa opettajat kertovat tietojaan ja kokemuksiaan toisilleen sekä osallistuvat yhteisiin kehittämisprojekteihin
- opettajien työaikojen ja -ehtojen uudistamista huomioon ottaen opettamisen ja opiskelun uudet välineet sekä sen ajan, jonka opettajat tarvitsevat valmistellakseen tietotekniikan tehokkaampaa käyttämistä opetuksessa, myös oppilaiden tarvitsema aika tulisi ottaa huomioon

- koulun itsenäisyyden lisäämistä mm. henkilöstö- ja taloushallinnossa sekä opetusvälineiden hankinnoissa
- verkostoitumisen lisäämistä koulujen ja opettajien välillä sekä yhteistyötä ympäristön kanssa tieto- ja viestintäteknikassa.

Julkaisut:

Bertel Ståhle: Gymnasieskolan i Norden. En nordisk jämförelse av skolor på gymnasienivå. ”Den nordiska ISUSS-rapporten”. UNI-C: Köpenhamn.

COMPLETING THE FOUNDATION FOR LIFELONG LEARNING. AN OECD SURVEY OF UPPER SECONDARY SCHOOLS. OECD. 2004.

Lisätietoja:

Erkki Kangasniemi, Koulutuksen tutkimuslaitos, PL 35, FIN-40014 Jyväskylän yliopisto.
Puh. 014 260 3251. erkki.kangasniemi@ktl.jyu.fi

Jouni Sojakka, Koulutuksen tutkimuslaitos, PL 35, FIN-40012 Jyväskylän yliopisto.
Puh. 014 260 3230. jouni.sojakka@ktl.jyu.fi